

AYLIK COĞRAFYA VE

KEŞİF DERGİSİ

ATLAS

SARI DOSYA

ISLAMOPHOBIA

Süleyman Nazif'ten İsa'ya Mektup
Mevlana'dan İsa'nın Gülüşü
Resim Yasağı | Nükleer İran

POSTER: İSLAM DÜNYASI

NIJER

Erkeği Seçmek

Afrika'nın En Önemli Töreni

BOLU

Aladağ

MARMARİS

Havadan Fotoğraflarla

GÜNEY PATAGONYA

Dünyanın En Ucu

İSTANBUL İŞGALİ

KKTC Fiyatı: 6,75 YTL

Sayı: 156 - Mart 2006

Fiyatı 5.50 YTL

112569 NO: 2006/03

ISSN 1300-5901

9 771300 590003

03

yer ve gök

STEPHEN RICHARDS

PAPUA YENİ GİNE

KAYIP KUŞLARIN DÜNYASI

YAZI: GÖKHAN TAN

Dünya, Yeni Gine'de daha önce bilinmeyen bir ormanda onlarca bitki ve hayvan türünün keşfini konuşuyor. Keşiflerin yapıldığı Papua, Endonezya'da yer alsa da, Avustralya biyocoğrafi bölgesine ait. Yüksek dağların derin vadilerle ayrıldığı bu büyük adanın topografyası, türlerin evrimleşmesi için ideal bir zemin hazırlıyor. Uzun yıllardır merak edilen, Foja dağ silsilesi çevresinde el değmemiş durumdaki ormana ilk araştırma gezisini geçtiğimiz aralık ayında Conservation International gerçekleştirdi. Endonezyalı, Amerikalı ve Avustralyalı 11 bilim adamından oluşan ekibin liderliğini Dr. Bruce Beehler yaptı. "Kayıp kuşların cenneti" olarak nitelenen tropik ormanda keşfedilen türler arasında, 19. yüzyılda tanıtılan ve bir daha izine rastlanmayan gizemli "Berlepsch'in altı telli cennekuşu" da bulunuyor. 20 kurbağa ve dört kelebek türü, Endonezya'da ilk kez rastlanan ağaç kangurusu (*Dendrolagus pulcherrimus*) ve yeryüzünün belki de en büyük ağacı araştırmanın diğer keşifleri. 1995 yılında Yeni Gine kuşları üzerine çalışan, Standford Üniversitesi Biyolojik Bilimler Bölümü'nden tropik ekolog Dr. Çağan Hakkı Şekercioğlu'yla keşif hakkında konuştuk.

Conservation International'ın yürüttüğü araştırma için Foja Dağları'nda ormanda kamp kuruldu (solda). "Altınralı çardakkuşu" (*Amblyornis flavifrons*) araştırma sırasında ilk kez fotoğraflanan türlerden (sağda).

BRUCE BEEHLER/CI

S. RICHARDS

Araştırma lideri, Conservation International Başkan Yardımcısı Bruce Beehler, yüz yılı aşkın zamandır izine rastlanmayan Berlepsch'in altı telli cennekuşunu (*Protia berlepschi*) inceliyor

Keşfin bilim dünyasındaki yansıması ne oldu?

Bu çok önemli bir keşif. Çünkü dünyanın en büyük tropik adası olmasına rağmen, 1939'dan bu yana Yeni Gine'de yeni kuş türü keşfedilmemişti. Aslında bu durum da inanılmazdı çünkü bu ada evrim için çok önemli bir yer. Cennetkuşları, çardakkuşları, güvercinler, papağanlar ve yalıçapkınları gibi bazı gruplar açısından dünyanın en zengin bölgesi. Dünyanın en zor ulaşılan ormanları Yeni Gine'de bulunuyor. Dolayısıyla habere sevinmekle birlikte çok şaşırmadım. Bu kadar çok türün aynı anda keşfine Foja Dağ-

ları'nda bir daha rastlanmayabilir. Ama Yeni Gine için yine de çok büyük bir sürpriz değil. Olağandışı olan şey en ücra köşeleri bile kabilelere ait Yeni Gine'de, bu kadar geniş bir alanda insan izi olmaması. Ekibe eşlik eden yerliler bile buna çok şaşırmış. Kuşların araştırmacılarıdan ürkmemesi bölgenin gerçekten insan eli değmemiş bir cennet olduğunu gösteriyor. Bu ekoloji bilimi için çok önemli çünkü araştırmaların çoğu insanın değiştirdiği ekosistemlerde gerçekleşiyor. Tropik ekosistemlerin yüzde yüz doğal halini bilmiyoruz. Umarım bu bölge Yeni Gine'yi işgal eden Asyalı kerestecilerin eline düş-

mez, milli park haline gelir ve eşsiz bir araştırma laboratuvarı olarak kalır.

Keşfin gerçekleşmesinde yıllar sonra coğrafi zorlukların üstesinden gelinebilmesi de etkili olmuş.

Bir bakıma doğru. Ama bölgenin önemini anlayıp oraya gidecek çabayı göstermek ve keşifler yapabilmek için büyük bir birikim lazım. Örneğin yeni keşfedilen kuş, bilinen bazı türlere çok benziyor. Herkes fark edemez. Bahsedilen diğer iki gizemli kuş türünü bulmak için düzineden fazla araştırma gezisi düzenlenmişti. Ama uçsuz bucaksız ormanlarda bu sa-

yer ve gök

B. BEEHLER/CI

manlıkta iğne aramaya benziyor. Dr. Bruce Beehler bu iş için en uygun insan. Kendisi *Yeni Gine'nin Kuşları* kitabının başyazarı ve hayatını bu bölgeye adanmış bir araştırmacı. Zaman zaman Atlas'a da katkıda bulunan dostum Dr. Tim Laman da cennetkuşları ile ilgili bir makale için bu ekibe katılmıştı. Yani daha uygun bir ekip olamaz. Nitekim bu güzel haberleri de Tim'den aldım.

Yeni Gine'nin kuşlarını araştırdığım Aralık 1995 - Ocak 1996 arasında tesa-düfen o bölgedeydim. Papua'nın en yüksek dağı Mt Wilhelm'e (4509 metre) çıktım. Foja Dağları'ndan 100 kilometre uzaktaki Jayapura şehrinde de kaldım. Doktora danışmanım Prof. Paul Ehrlich'in yakın dostu coğrafyacı ve kâşif Prof. Jared Diamond'ın, 1981'de bu dağ-ları ilk araştıran bilim adamı olduğunu biliyordum. Ama helikopter kiralamak gerekiyordu ve o dönemde yabancıların Jayapura'nın dışına çıkması yasaktı. Yeni Gine'nin batısı için bağımsızlık isteyen Özgür Papua Hareketi, bölgede çalışan bazı biyologları rehin almıştı. Jayapura'da, mutfağında sıçanların cirrit attı-

ğı bir otelde birkaç gece kaldıktan sonra ümidimi kaybettim ve arkadaşım Dr. Jamie Jones'un orangutanları araştırdığı Borneo'nun Gunung Palung Milli Parkı'na geçtim.

Dünyada bu tür keşiflere imkân veren yer kaldı mı?

Düşük nüfusa sahip, tarıma elverişsiz, sarp, ormanla kaplı ve tür zengini tropik bölgeler keşfe olanak tanıyan ideal kombinasyon. Yeni Gine gibi, Kongo ve Amazon havzalarında da bu tür yerler var. Ayrıca Butan-Burma- Laos hattının kuzeyindeki dağlık bölgelerde de potansiyel var. Bu bakir ormanlara bilim adamlarından önce kereste endüstrisi ulaşırsa, eşsiz türler hiçbirimiz göremeden yok olacak. Yeni Gine'nin bir özelliği de, dünyanın en son keşfedilen büyük insan topluluklarının bu adada yaşaması. Çünkü hayvan türlerini ayıran vadiler, kabileleri de birbirlerinden soyutluyor. Adada 700'den fazla dil konuşuluyor. Dil ve kültür farkı kabileler arasında savaşlara yol açtığından, Yeni Gine'nin birçok yeri bakir kalabilmiş ■

B. BEEHLER/CI

"Duman renkli balyiyen" Yeni Gine'de 60 yıl sonra bulunan ilk kuş türü oldu (en üstte). Araştırmada rastlanan uzun gagalı ekidnayı (*Zaglossus bruijini*). Çağan Şekercioğlu 1995'te fotoğraflamıştı (üstte, ortada). *Rhododendron macgregoriae* keşfedilen açalya türlerinden (üstte).